

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

**Illegaalsete tubakatoodete
tarbimine ja kaubandus Eestis
(elanike hinnangute alusel)**

Tallinn
Aprill 2007

Aruande koostaja: Evelin Ahermaa

Eesti Konjunktuuriinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Eesti elanike suitsetamisharjumused	4
1.1. Suitsetamise levik Eestis	4
1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused	5
1.3. Sigarettide hankimine välismaalt	7
2. Elanike eksperthinnangud sigarettide illegaalse kaubanduse kohta.....	9
3. Illegaalsete sigarettide isiklik tarbimine.....	11
3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus.....	11
3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine.....	13
3.3. Sigarettide illegaalse kaubanduse piiramise meetmed	16
4. Illegaalsete sigarettide osakaal sigaretiturul.....	18
Kokkuvõte	20
Lisad	
Lisa 1. Küsitlustulemuste protsentjaotused.....	21
Lisa 2. Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes.....	25
Lisa 2.1. Elanike suitsetamisharjumused	25
Lisa 2.2. Illegaalsete sigarettide ostmine 2006. aastal	26
Lisa 2.3. Pidevalt tegutseva illegaalsete sigarettide müügikoha/ müüja teadmine	27
Lisa 3. Küsitletud kogumi iseloomustus	28

SISSEJUHATUS

Tubakatooted on aktsiisikaubad, mis tähendab et aktsiisimaksu rakendamise ja sellest tuleneva kõrgema hinna kaudu püüavad riigid tubakatoodete tarbimist vähendada ning aktsiisitulu arvel korvata ka teatud määral tarbimisest tekitatud kahjusid. Legaalsete tubakatoodete kõrgem hind ahvatleb aga omakorda salakaubitsejaid, kes püüavad teenida kasumit odavama kauba pakkumisega, tasumata riigimakse. Eestis aktiveerus sigarettide illegaalne kaubandus 1990ndate lõpus ning on olnud probleemiks käesoleva ajani, mõjutades oluliselt sigaretiturgu ning vähendades aktsiisilaekumisi.

Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI) on tegelema tubakaturu uuringutega alates 1998. aastast. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimisel on antud töö raames uuritud sigarettide illegaalse kaubanduse problemaatikat. Kuna sigarettid moodustavad Eestis tubakatoodete tarbimises valdava osa ning muude tubakatoodete (nt sigarid, sigarillod, suitsetamistubakas jne) tarbimine pole olulise tähtsusega, siis on käesolevas töös analüüsitud sigarettide kaubandust ja tarbimist. Töö eesmärgiks on välja selgitada illegaalsete sigarettide osakaal sigarettide kogukaubanduses ning illegaalse kaubanduse poolt riigile tekitatud eeldatav maksutulukaotus.

Illegaalsete sigarettidena on töös käsitletud sigarette, millede ostmisel ja tarbimisel elanik teadis, et need olid müüdnud seadusevastaselt ning neilt polnud makstud nõutavaid riigimakse, samuti sigarette, mis toodi suitsetajatele välismaalt (suitsetaja tellimusel raha eest).

Töö on jaotatud neljaks peatükiks:

1. ülevaade suitsetamise levikust, legaalsete sigarettide eelistamisest ning sigarettide hankimisest välismaalt;
2. küsitletute ekspertarvamused sigarettide illegaalse kaubanduse kohta;
3. illegaalsete sigarettide suitsetajate isiklikud kokkupuuted salasigarettidega;
4. koondülevaade illegaalsete sigarettide osakaalust sigaretiturul ning hinnang riigi maksutulukaotusele.

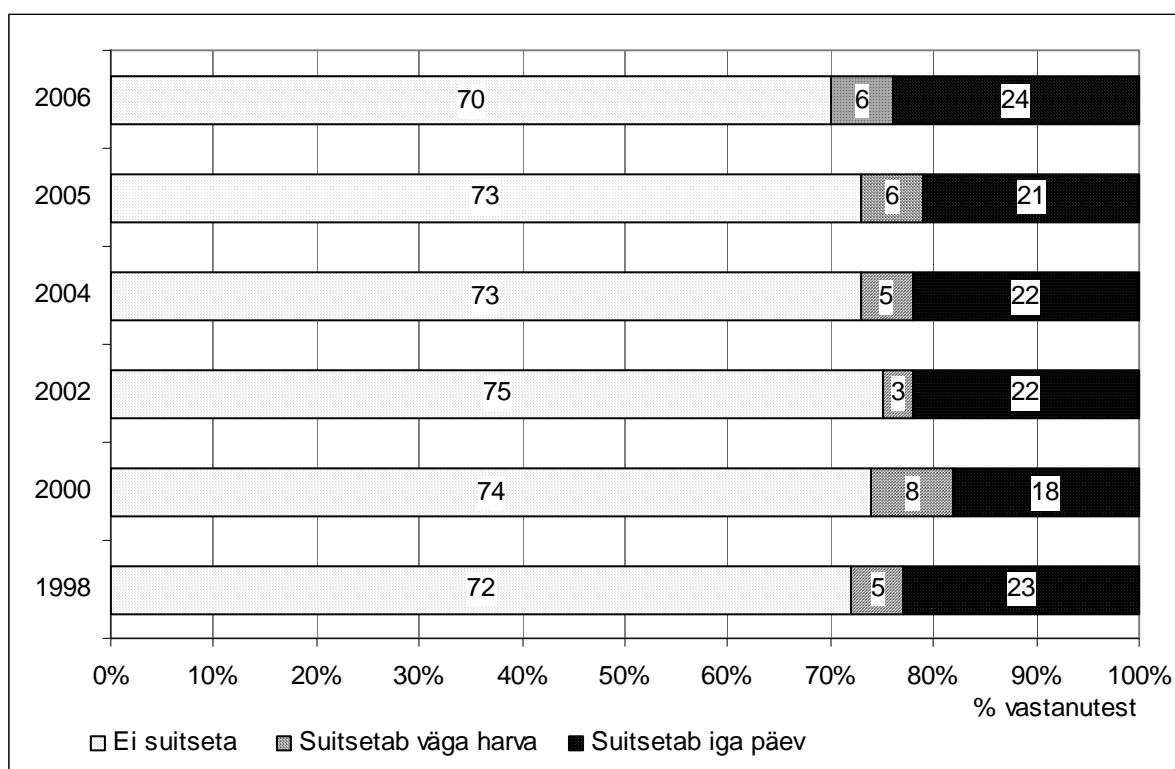
Analüüsi tulemused kajastavad 2006. aasta olukorda ning muutusi perioodil 1998-2006.

1. EESTI ELANIKE SUITSETAMISHARJUMUSED

1.1. Suitsetamise levik Eestis

Suitsetamisharjumuste uurimisel on arvesse võetud nii legaalsete kui illegaalsete sigarettide tarbimist ning uuring põhineb 18-74 aastaste hinnangutel. Uuritud on suitsetajate osakaalu ning suitsetamise sagedust, st kas tegemist on igapäevase suitsetamisega või suitsetatakse harvemini. Tulemusi on võrreldud EKI varasemate uurimuste andmetega, neist esimene viidi läbi 1979. aastal.

Täiskasvanud elanikkonnast suitsetas 2006. aastal 30% (seejuures oli igapäeva-suitsetajaid 24% ja harvem suitsetajaid 6%). Võrreldes 2004. ja 2005. aastaga (vt joonis 1.1), on suitsetajate osakaal mõnevõrra suurenenud, samas oli igapäevasuitsetajate osakaal samal tasemel 1990ndate lõpuga võrreldes. Igapäeva-suitsetajad märkisid küsitlusel ka kogused, kui palju sigarette nad keskmiselt päevas suitsetavad, tulemustest järeldus, et keskmine igapäeva-suitsetaja poolt tarbitav kogus on nende endi hinnangul 15 sigaretti päevas¹. Need, kes suitsetavad vahetevahel, teevad seda enamasti mõnel üritusel või konkreetses seltskonnas ning seega ei tarbi sigarette iga päev.

Joonis 1.1. Suitsetamise levik Eestis

¹ Antud kogus on tarbijate poolt alahinnatud, mida näitavad sigarettide müügiandmed (vt 4. pkt).

Suitsetamise ja vanuse vahel on seos: mida noorem elanikkond, seda suurem on suitsetajate osakaal. Samas on alla 30-aastaste hulgas teistest vanusegruppidest enam neid, kes ei suitseta iga päev, vaid harvem. Hariduse järgi on suitsetajaid kõige vähem kõrgharidusega elanike hulgas, alg- või põhiharidusega elanike seas suitsetab iga päev iga kolmas. Regionaalselt on suitsetajaid enim Kirde-Eesti ning Põhja-Eesti inimeste seas. Täiendavalt on sotsiaal-demograafiliste tegurite lõikes elanike suitsetamisharjumused esitatud lisa 2.1.

Meeste ja naiste lõikes saab suitsetajate osakaalu kohta teha võrdlusi lisaks viimastele aastatele ka 1970ndate, 1980ndate ning 1990ndate lõpuga, mil EKI viis läbi vastavad uuringud. Tabelis 1.1 toodud tulemustest on näha, et 1979. ja 1989. aastal suitsetas Eestis kolmandik täiskasvanutest, seejuures peaaegu iga teine mees ning peaaegu iga viies naine. Hilisematel aastatel on suitsetajate osakaal vähenenud, kuid 2006. aastal taas mõnevõrra tõusnud. 1970ndate ja 1980ndate lõpuga võrreldes on suitsetamine vähenenud meeste seas ning kasvanud naiste hulgas.

Tabel 1.1. Suitsetajate osakaal soo järgi (% vastanutest)

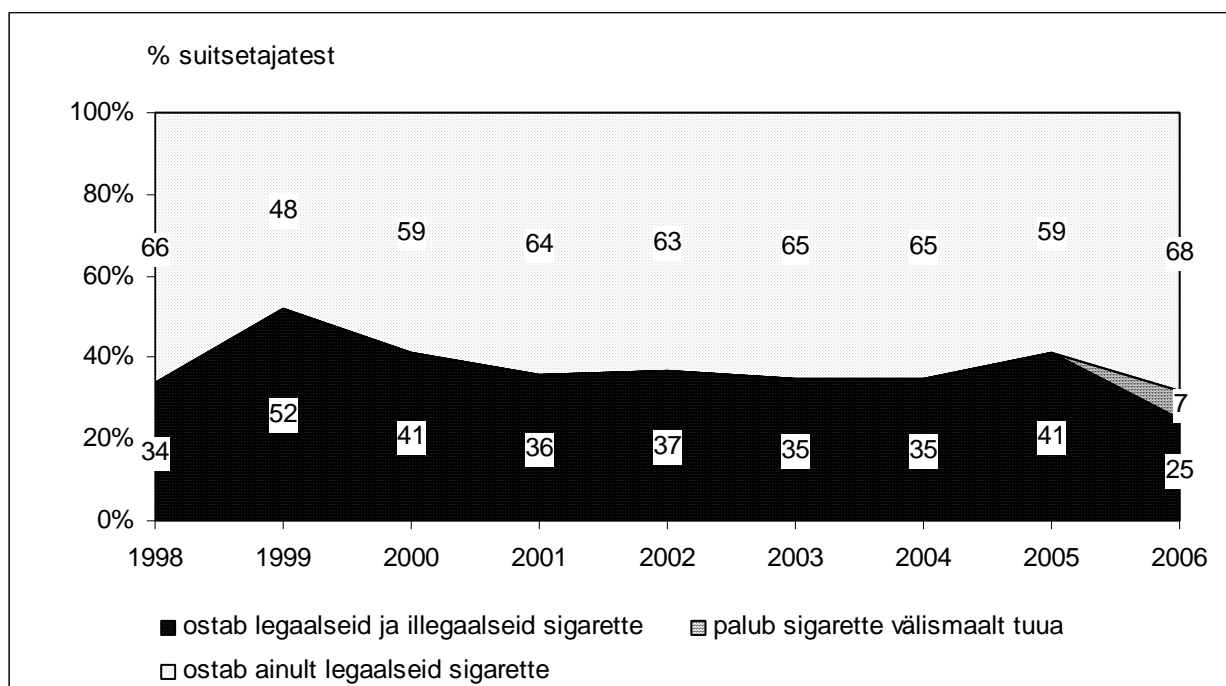
	1979	1989	1999	2003	2004	2005	2006
Mehed	49	48	38	40	38	37	38
Naised	18	19	20	23	21	21	22
Keskmiselt	34	34	29	30	27	27	30

1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused

Sigarettide ostmisel eelistab enamus suitsetajatest legaalseid sigarette, kuid suur osa suitsetajaid teeb mõnikord või pidevalt valiku ka illegaalsete sigarettide kasuks. Käesolevas alapeatükis leiab käsitlemist legaalsete sigarettide eelistamine ning selle põhjused, illegaalsete sigarettide ostmise põhjused on toodud alapeatükis 3.2.

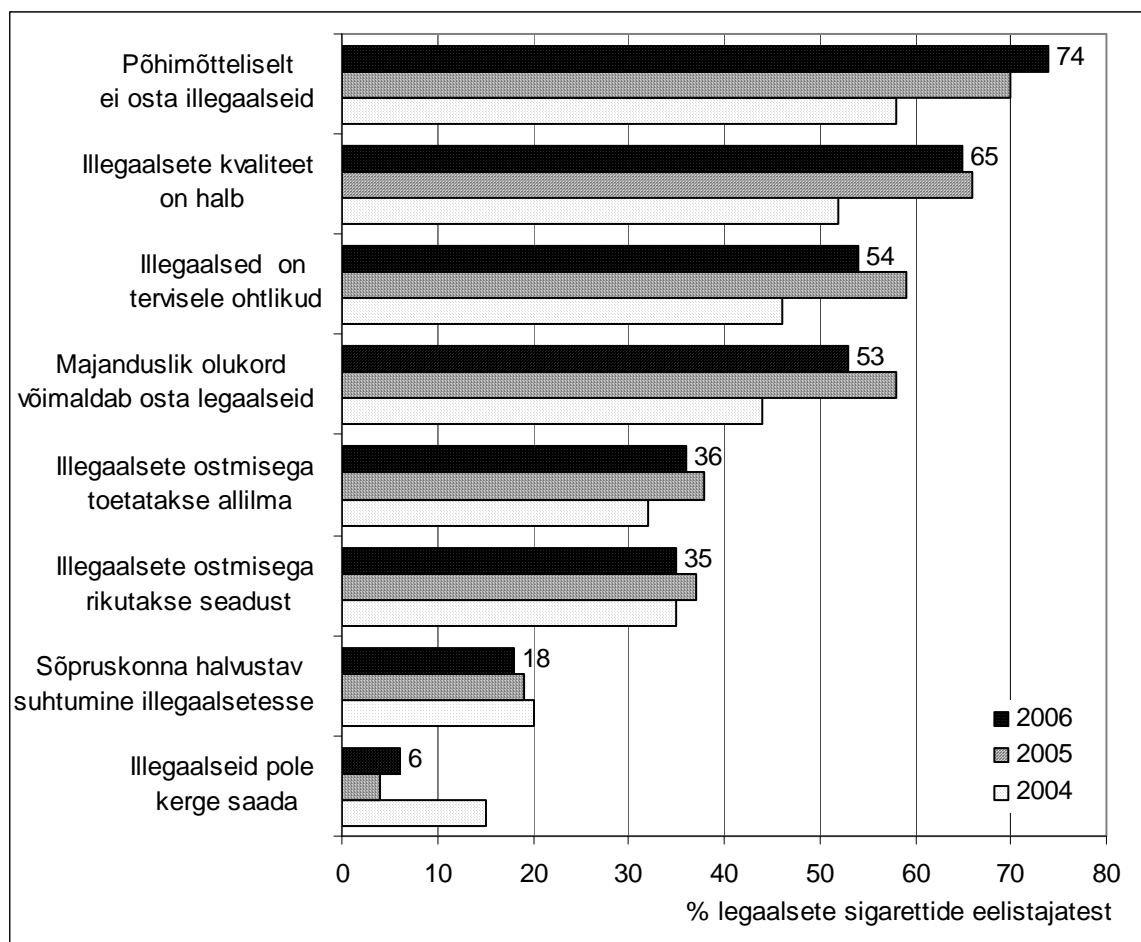
Ainult legaalseid sigarette ostis 2006. aastal enda hinnangul 75% suitsetajatest. Legaalsete sigarettide eelistajaid on enim suurema sissetulekuga ning kõrgharidusega suitsetajate hulgas, samuti naiste ja eestlaste seas (täiendavalt vt lisa 2.2). Legaalsete sigarettide eelistajaid oli oluliselt vähem 1990ndate lõpus, mil iga teine suitsetaja ostis ka illegaalseid sigarette. 2000ndatel on legaalseid sigarette hakatud rohkem eelistama ning peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga muutus olukord ka piirikaubanduse osas. Euroopa Liidu liikmesriikidest võib vähemalt 18 aasta vanune reisija tuua isiklikuks tarbimiseks maksuvabalt kuni 800 sigaretti päevas, väljastpoolt Euroopa Liitu kuni 200 sigaretti. Seda võimalust on kasutatud naaberriikidest sigarettide hankimisel, kuna Lätis ja Venemaal on sigarettide hinnatase Eesti omast madalam.

Joonisel 1.2 toodud aegreast nähtub, et 2006. aastal on legaalseste sigarettide eelistajate osakaal varasemate aastatega võrreldes suurenenud. Siinkohal tuleb aga märkida, et 2006. aastal viis EKI meetoodikasse sisse muudatuse, nimelt uuriti eraldi ka sigarettide välismaalt hankimist. Viimast saab ühelt poolt liigitada legaalseks tegevuseks, kui suitsetaja toob endale isiklikuks tarbeks lubatud koguses sigarette, teiselt poolt on aga tegemist illegaalse kaubandusega, kui suitsetajale toob sigarette üle piiri keegi teine ja müüb need talle Eestis. Selliseid suitsetajaid oli 7%, kes enda hinnangul illegaalseid sigarette 2006. aastal ei ostnud, samas aga palusid kellelgi teisel endale sigarette raha eest välismaalt tuua. Sigarettide hankimise kohta välismaalt on eraldi analüüs toodud alapeatükis 1.3.

Joonis 1.2. Legaalseste ja illegaalseste sigarettide vahel valiku tegemine

Legaalseid sigarette eelistavad suitsetajad märkisid küsitlusel oma eelistuste peamise põhjusena (vt joonis 1.3), et salakaupa ei soovi nad osta põhimõtteliselt (märkisid eelkõige alla 30-aastased). Kõige olulisemate põhjuste pingerida pole viimaste aastate jooksul muutunud, jätkuvalt hinnatakse salasigarette kvaliteeti kehvaks ning neid peetakse tervisele ohtlikuks. Seega peetakse legaalseste sigarettide kvaliteeti usaldusväärsemaks ning rohkem kontrollitumaks, ehkki osa illegaalselt müüdavaid sigarette on seaduslikult ja kontrollitult toodetud, kuid illegaalselt müüdud. Ligikaudu pooled legaalseste sigarettide suitsetajad märkisid, et nende majanduslik olukord võimaldab osta seaduslikku kaupa ning see on nende jaoks väga oluline põhjus. Kolmandik legaalseste sigarettide eelistajatest ei soovi illegaalset kaupa osta, et mitte rikkuda seadust ning toetada allilma. Vähem oluliste põhjustena nimetati sõpruskonna halvustavat suhtumist illegaalseste sigarettide tarbimisse ning salasigarette rasket kättesaadavust.

Joonis 1.3. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused

1.3. Sigarettide hankimine välismaalt

Sigaretituru uurimismetoodikasse viis EKI 2006. aastal sisse muudatuse, et selgitada välja, mil määral mõjutab elanike tarbimist sigarettide hankimine välismaalt. Selleks uuriti suitsetajate käest, kas nad ostavad sigarette endale tagavaraks, kas sigarette muretsetakse välismaalt ning kui suure osa moodustavad välismaalt pärit sigaretid nende poolt suitsetatud sigarettidest.

Küsitlustulemustest selgus, et 21%-l suitsetajatel on pidevalt olemas sigarettide tagavara ning 34% suitsetajatest muretseb sigarette mõnikord varuks. Kui keskmiselt iga viies suitsetaja omab pidevalt tagavara, siis Kirde-Eesti suitsetajate seas on antud näitaja oluliselt kõrgem, sigarettide pidev tagavara on igal kolmandal suitsetajal. Teiste sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes on pidevalt sigarette varuks ostvate suitsetajate osakaal suurem üle 50-aastaste, mitte-estlaste ning madalama sissetulekuga inimeste seas.

Välismaalt on endale 2006. aasta jooksul ise sigarette ostnud 24% suitsetajatest ning 20% on palunud neid endale tuua. Regionaalselt eristub Kirde-Eesti, mille suitsetajate hulgas on nii ise välismaalt sigarettide toomine kui nende tellimine teiste kaudu väga levinud: 33% suitsetajatest ostis endale ise ning 41% suitsetajatest palus teistel tuua. Samuti on peaaegu iga kolmas Lääne-Eesti suitsetaja ostnud endale välismaalt sigarette. Välismaalt sigarettide hankimine on rohkem levinud mitte-eestlaste seas ning sissetuleku järgi saab öelda, et kui suurema sissetulekuga inimesed ostavad sigarette keskmisest enam ise välismaalt, siis madalama sissetulekuga inimesed paluvad teistel neid endale tuua.

Kuna sigarettide hinnatase on Lätis ja Venemaal odavam kui Eestis, siis on need välismaalt sigarettide hankimisel peamiseks sihtriikideks. Korrelatsioonis sellega, et kõige aktiivsemalt muretsevad endale välismaalt sigarette Kirde-Eesti elanikud, on peamiseks sigarettide välismaalt hankimise kohaks Venemaa (vt tabel 1.2). Peale Venemaa ja Läti on 30% suitsetajaid ise ostnud sigarette ka teistest riikidest, kuid seda peamiselt väikeses koguses turismi- või ärireisil viibides.

Tabel 1.2. Välismaalt sigarettide hankimise eelistused riikide osas

	% suitsetajatest, kes on ise välismaalt ostnud	% suitsetajatest, kes on palunud välismaalt tuua
Venemaa	41	68
Läti	29	27
Muud riigid	30	5
Kokku	100	100

Välismaalt sigarette hankivate suitsetajate 2006. aasta novembrikuu sigarettide kogutarbimisest moodustasid nende endi hinnangul välismaalt toodud sigaretid keskmiselt 37%. Seega, kui eeldada, et novembri tarbimine peegeldas tavapäraselt kuutarbimist, võib antud näitajat laiendada kogu aastale ning järeldada, et 2006. aastal moodustasid välisriikidest toodud sigaretid kõigi Eesti suitsetajate sigarettide kogutarbimisest keskmiselt 14%. Seejuures need suitsetajad, kes Eesti kaubandusvõrgust sigarette üldjuhul ei osta, on küsitluse järgi endale sigarette hankinud eranditult Venemaalt või Lätist.

2. ELANIKE EKSPERTHINNANGUD SIGARETTIDE ILLEGAALSE KAUBANDUSE KOHTA

Üheks võimaluseks illegaalse tubakaturu uurimisel on elanike eksperthinnangute kasutamine. Viimased sisaldavad infot, mis põhineb igapäevasest elust kogunenud tähelepanekutel uuritava probleemi kohta. Antud peatükis on analüüsitud eksperthinnanguid illegaalsete sigarettide ostjate, tarbimise, müügi- ning infokanalite kohta.

Elanike eksperthinnangud sigarettide illegaalse kaubanduse kohta tuginevad peamiselt oma suhtlusringkonnast ning meediast saadud informatsioonile, vähemal määral on aluseks isiklikud kokkupuuted salasigaretide müügiga (vt tabel 2.1). Küsitlusel märkis 43% vastanutest, et on salasigaretide kohta kuulnud informatsiooni oma sugulaste, sõprade või tuttavate käest, 40% vastanutest märkis, et on andmeid saanud meediakanalite vahendusel (s.o TV, raadio, trükiajakirjandus, Internet). Kui tutvusringi ning meediat märgiti 2006. aastal mõnevõrra vähem kui 2005. aastal, siis oma kogemust toodi välja märgatavalt rohkem. Ühelt poolt võib see viidata, et illegaalsete sigarettide ostjate osakaal on suurenenud, kuid teisest küljest võis elanikel olla rohkem juhuslikke kokkupuuteid illegaalse kaubandusega, st nad nägid müüki pealt või neile pakuti salasigarette osta. Esimese võimaluse kahjuks räägib asjaolu, et 2006. aastal näitas legaalsete sigarettide eelistamine tõusutrendi.

Tabel 2.1. Elanike infoallikad sigarettide illegaalse kaubanduse kohta
(% vastanutest, märgitud mitu vastust)

	2004	2005	2006
Sugulased, sõbrad, tuttavad	46	47	43
Meedia	31	44	40
Oma kogemus	18	12	27
Ei oska öelda	20	12	13

Sarnaselt varasematele aastatele nimetasid ka 2006. aastal tutvusringilt informatsiooni saamist ning oma kogemust enim Kirde-Eesti elanikud ning mitte-eestlased, seevastu meediat tõid enim esile kõrgharidusega elanikud ning eestlased. Järgnevalt on uuritud, kui paljusid salasigaretide ostjaid inimesed isiklikult tunnevad.

Tabelis 2.2 toodud tulemustest nähtub, et 30% elanikest teab oma tutvusringkonnas olevat mõnesid ning 15% paljusid illegaalsete sigarettide ostjaid, ülejäänud ei tea ühtegi või neil

puudub vastav info. Siinkohal ühtivad sotsiaal-demograafilised jaotused eelnevalt kirjeldatud suhtlusringkonnalt info saamise jaotustega. Nimelt, oma tutvusringkonna hulgas teavad salasigarette ostjaid enim olevat Kirde-Eesti elanikud, mitte-eestlased ning madalama sissetulekuga inimesed, vähem aga kõrgema sissetulekuga elanikud, eestlased ning kõrgharidusega inimesed.

Tabel 2.2. Illegaalsete sigarettide ostjate teadmine (% vastanutest)

	2004	2005	2006
Teab paljusid	15	16	15
Teab mõnesid	32	34	30
Ei tea kedagi	38	34	42
Ei oska öelda	15	16	13
Kokku	100	100	100

Elanike hinnangul on kõige levinumateks salasigarette müügikohtadeks turud, käest kätte müük tänavatel ning kauplemine müüja kodus (märkis vastavalt 59%, 53% ja 48% vastanutest). Isiklikult teadis pidevalt tegutsevat illegaalsete sigarettide müügikohta või müüjat iga neljas vastanu, mida on vähem kui 2005. ja 2004. aastal, mil selliseid müügikohti teadis peaaegu kolmandik elanikest. Piirkondlikult on elanikud salasigarette müügikohtadega kõige rohkem kursis Kirde-Eestis, kus pidevalt tegutsevaid müügikohti teadsid pooled vastanud (täiendavalt vt lisa 2.3).

Küsitlusel uuriti ka elanike arvamust illegaalsete sigarettide osa kohta sigarettide üldises tarbimises. Kui 1990ndate lõpus oli elanike hinnangul salasigarette osakaal sigarettide üldises tarbimises keskmiselt 38%, siis 2006. aastal 33%. Tabelist 2.3 järeldub, et elanike arvates on sigarettide illegaalne kaubandus Eestis 2000ndate alguses mõnevõrra taandunud, samas perioodi 2002-2005 võrdluses pole hinnangutes enam olulisi muutusi aset leidnud.

Tabel 2.3. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal üldises sigarettide tarbimises (elanike eksperthinnangute keskmine)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
38%	39%	37%	34%	32%	34%	32%	33%

Illegaalsete sigarettide leviku ja tarbimise kohta kokkuvõtivate järelduste tegemiseks on vaja elanike eksperthinnanguid võrrelda inimeste hinnangutega iseenda tarbimiskäitumise kohta. Viimastele on keskendutud 3. peatükis.

3. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE ISIKLIK TARBIMINE

Illegaalsete sigarettide kaubanduse ja tarbimise trendide analüüsimisel saab eksperthinnangute kõrval kasutada ka elanike hinnanguid enda tarbimiskäitumise kohta, mis tuginevad isiklikele kokkupuudetele illegaalsete toodetega.

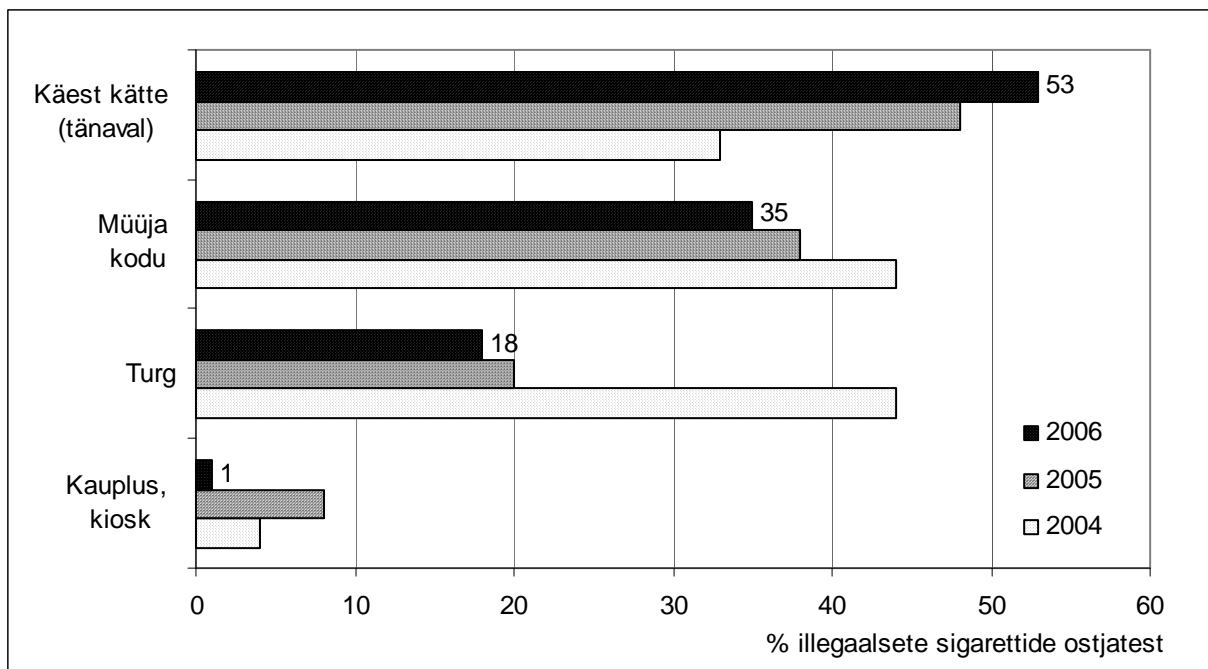
3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus

Illegaalsete sigarettide müüki mõjutab ühe tegurina nende kättesaadavus. Küsitlusel hindasid illegaalsete sigarettide ostjad kättesaadavust oma kogemuse põhjal: kas ja kuidas on nende elukohas kättesaadavus muutunud. Tabelis 3.1 toodud tulemustest järeldub, et 60% illegaalsete sigarettide ostjate hinnangul jäi kättesaadavus 2006. aastal samaks, ülejäänute hinnangul muutus see pigem raskemaks. Ka pikema aegrea võrdlusest nähtub, et kättesaadavus on pigem raskemaks kui kergemaks muutunud. Piirkondlikult märkisid raskemat kättesaadavust eelkõige tallinlased.

Tabel 3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus aasta jooksul
(% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Muutus kergemaks	12	9	10	12	6	10	13	14	4
Jäi samaks	27	50	52	50	54	55	61	49	60
Muutus raskemaks	24	16	29	33	32	25	17	30	20
Ei oska öelda	37	25	9	5	8	10	9	7	16
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Illegaalseid sigarette müüdi 2006. aastal peamiselt käest kätte tänaval ning müüja kodus. Võrreldes 2004. ja 2005. aastaga (vt joonis 3.1), on hoogustunud tänavamüük, samas vähenenud illegaalne kaubandus müüja kodus ning turgudel. Tänavamüüki märkisid enim Kesk-Eesti ja Kirde-Eesti illegaalsete sigarettide ostjad. Lisaks märkisid suitsetajad, et neil on võimalus osta salasigarette ettetellimisel.

Joonis 3.1. Illegaalsete sigarettide ostukohad

Tabelis 3.2 esitatud pikema aegrea järgi saab öelda, et sarnaselt 2006. aastale oli salasigaretidega kauplemine käest kätte tänaval väga levinud 1990ndate lõpus ning 2000ndate alguses. Müüja kodust sigarettide ostmise muutus 2000ndatel populaarsemaks, kuid 2005. ja 2006. aastal antud ostukoha olulisus vähenes. Turgudel oli sigarettide illegaalne kaubandus väga levinud 1990ndate lõpus ning 2004. aastal, 2005. ja 2006. aastal on see aga oluliselt taandunud. Illegaalsete sigarettide vahendust kioskite ja kaupluste kaudu on peale 1990ndate lõppu iseloomustanud langustrend.

Tabel 3.2. Illegaalsete sigarettide ostukohad (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Käest kätte (tänaval)	66	68	59	43	50	35	33	48	53
Müüja kodu	21	15	23	33	34	40	44	38	35
Turg	41	31	29	31	24	34	44	20	18
Kauplus, kiosk	24	13	7	13	8	2	4	8	1
Baar, restoran	3	3	1	0	2	0	1	3	0
Mujal	0	2	3	9	16	10	13	13	8

3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine

Illegaalsete sigarettide tarbimise peapõhjuseks on sarnaselt varasematele aastatele nende odavam hind, võrreldes legaalsete sigarettidega. Tabelis 3.3 toodud andmetest on näha, et valdav enamus illegaalsete sigarettide ostjatest (82%) peab salasigarettide odavamat hinda enda jaoks väga oluliseks ajendiks. Mõnevõrra oluline on salasigarettide ostjatele ka asjaolu, et nende kättesaadavus on kerge ning küsitlusel märkis kolmandik salasigarettide suitsetajatest, et salakauba ostmise väga tähtsaks ajendiks on nende poolt tarbitavate markide puudumine legaalsel sigarettiturul (märkisid Venemaa sigarettide suitsetajad). Küsitluse andmetel ostetakse Eestis salasigarettidest kõige enam järgmisi marke: *More, L&M, Arktika, Bond*.

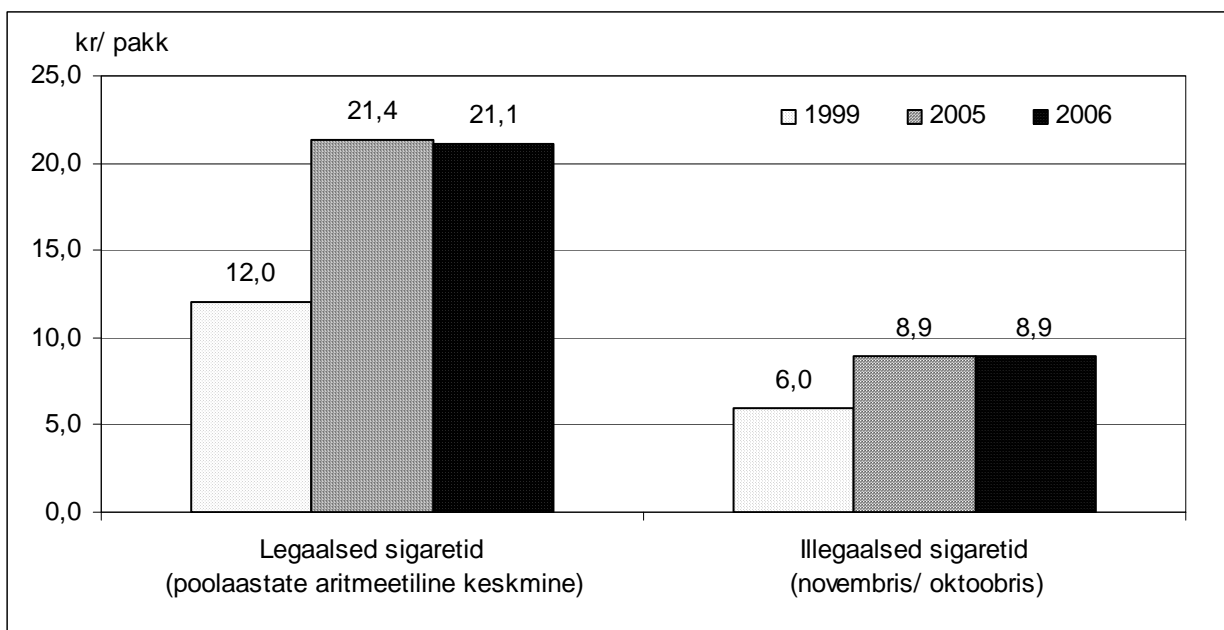
Tabel 3.3. Illegaalsete sigarettide ostmise põhjused (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Pole oluline	Ei oska öelda
Illegaalsed sigarettid on odavamad	82	13	3	2
Illegaalsed sigarettid on kergesti kättesaadavad	32	41	15	12
Mark, mida tarbitakse, pole legaalselt saadaval	32	13	33	22

Eelnevast järeldus, et enamasti on legaalsete ja illegaalsete sigarettide hinnavahe salaturu leviku määravaks faktoriks. Kuna tubakatoodetele rakendatakse aktsiisimaksu, siis sellest tulenevalt on legaalsete sigarettide hind oluliselt kõrgem, lisaks tuleb legaalselt toodetelt tasuda ka käibemaks. Riigimaksudest kõrvalehoidmine võimaldab müüjatel pakkuda kaupa odavamalt ning teenida maksmata maksude arvel kasumit.

Joonisel 3.2 toodud hinnavõrdlusest² nähtub, et 2006. aastal jäi illegaalsete sigarettide keskmine hind samaks ning legaalsete sigarettide keskmine hind odavnes 30 senti paki kohta. Legaalsete ja illegaalsete sigarettide omavaheline hinnavahe oli 1990ndate lõpus kahekordne, 2006. aastal 2,4-kordne. Euroopa Liidu (EL) liikmena tuleb Eestil harmoneerida tubakatoodete aktsiisipoliitika EL nõuetele vastavaks, mis tähendab legaalsete sigarettide jätkuvat kallinemist, kuna aktsiisimäär on nõutavast tasemest madalam ning üleminekuajaperioodi jooksul aastani 2010 tuleb aktsiisimäära tõsta.

² Legaalsete sigarettide hinna aluseks on vabasse ringlusesse lubatud sigarettide maksumärkide statistika. Illegaalsete sigarettide hinna aluseks on tarbijaküsitluse andmed.

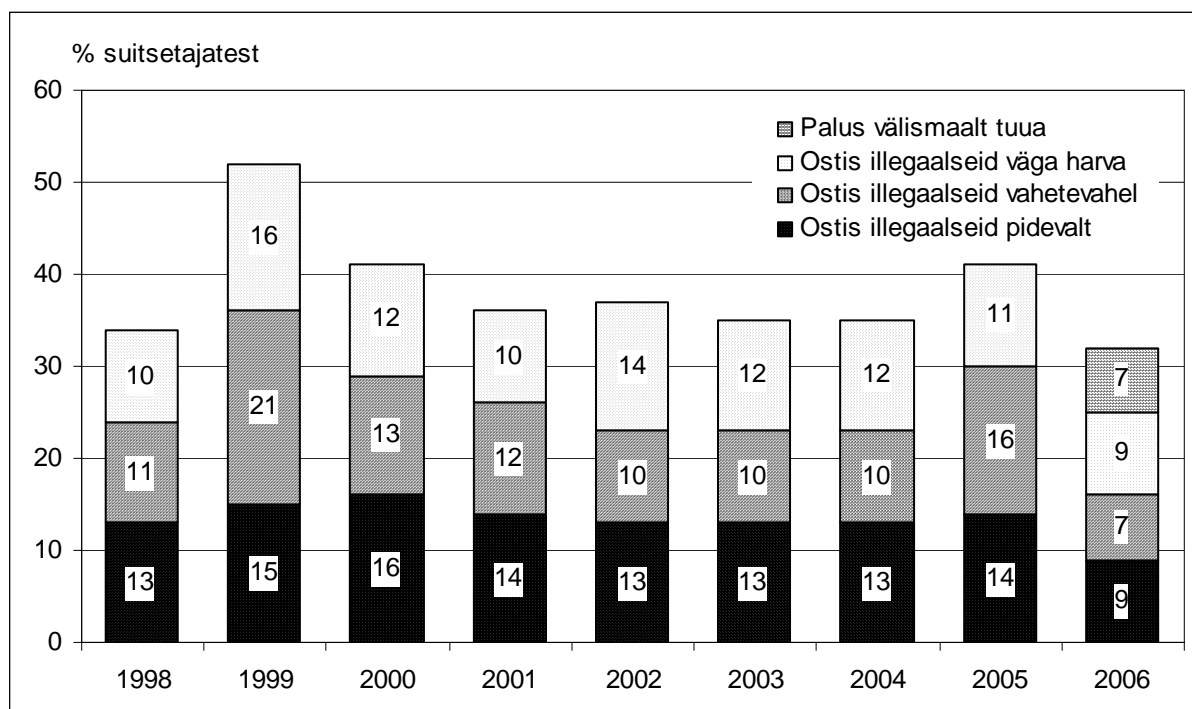
Joonis 3.2. Sigarettide keskmine hind

Järgnev illegaalsete sigarettide ostmise ja tarbimise analüüs tugineb suitsetajate hinnangutele oma isiklike kokkupuudete kohta salasigaretidega. Tulemustest järeldub, et enda hinnangul ostis 2006. aastal salasigarette 25% suitsetajatest (vt tabel 3.4), seejuures ostis 9% suitsetajatest neid pidevalt, 7% vahetevahel ning 9% väga harva. Samas on illegaalsete sigarettide ostjate osakaal tegelikkuses suurem nende arvel, kes enda hinnangul salasigarette ei otnud ja ei tarbinud, kuid tegelikkuses palusid teistel neid endale raha eest välismaalt tuua, mis klassifitseerub samuti illegaalseks kaubanduseks. 2006. aastal oli EKI metoodikasse sisse viidud muudatus, mis võimaldas nimetatud illegaalse kaubanduse vorme eraldi uurida. Kui võtta arvesse nii illegaalsete sigarettide ostmise, mida suitsetajad ise hindasid illegaalseks, kui tuttavate kaudu sigarettide välismaalt tellimise, mida suitsetajad ise hindasid ekslikult legaalseks tegevuseks, siis kokkuvõttes ostis 2006. aastal illegaalseid sigarette 32% suitsetajatest. Võrreldes 2005. aastaga, on illegaalsete sigarettide suitsetajate osakaal vähenenud.

Tabel 3.4. Illegaalsete sigarettide ostmise (% suitsetajatest)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ostis pidevalt	13	15	16	14	13	13	13	14	9
Ostis vahetevahel	11	21	13	12	10	10	10	16	7
Ostis väga harva	10	16	12	10	14	12	12	11	9
Ei otnud	66	48	59	64	63	65	65	59	75
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Jooniselt 3.3 on näha, et salasigarette ostjate osakaal oli kõige suurem 1990ndate lõpus, mil neid ostis üle poolte suitsetajate. 2000ndatel sigarettide illegaalne kaubandus mõnevõrra vähenes (peamiselt mõnikord või harva salakaupa ostnute arvel), mõningane tõus leidis taas aset 2005. aastal, vähenedes aga omakorda 2006. aastal. Sigarettide illegaalne kaubandus on kõige levinum Kirde-Eestis. Illegaalsete sigarettide ostjaid on rohkem ka väiksema sissetulekuga suitsetajate seas, mitte-eestlaste, meeste ning hariduse järgi alg- ja põhiharidusega suitsetajate hulgas (täiendavalt vt lisa 2.2).

Joonis 3.3. Illegaalsete sigarettide ostmine

Peamiselt on illegaalselt müüdnud sigaretipakkidel olnud teise riigi maksumärk: märkis 82% illegaalsete sigarettide ostjatest. Seejuures oli valdavalt (90%) tegemist Venemaa maksumärgiga ning vähemal määral Läti maksumärgiga. Samas märkis 8% illegaalsete sigarettide suitsetajatest, et nende ostetud sigaretipakkidel polnud üldse maksumärki ning 6% hinnangul oli tegemist võltsitud Eesti maksumärgiga.

Küsitlusel hindasid salakaubaga kokkupuuteid omavad suitsetajad ka illegaalsete sigarettide osakaalu oma sigarettide kogutarbimises ning tulemustest järeldub, et keskmiselt 53% nende poolt suitsetatud sigarettidest olid 2006. aastal ostetud salakaubana (nende suitsetajate arvestuses, kes ise märkisid, et on ostnud salakaupa). Seejuures selgus küsitlusel, et iga neljas salasigarette suitsetaja tarbib ainult illegaalseid sigarette. Nende suitsetajate hulgas, kes enda hinnangul 2006. aastal salakaupa ei ostnud, kuid palusid tuttavatel sigarette välismaalt tuua, moodustasid välismaalt toodud sigaretid 20% tarbimisest.

Tabelis 3.5 on toodud illegaalsete sigarettide tarbimise osakaalu aegrida sigarettide kogutarbimisest, mis on eelnevaid hinnanguid arvesse võttes ümber arvestatud kõigi suitsetajate suhtes. See tähendab, et illegaalsete sigarettide suitsetajate ning välismaalt sigarette tellivate suitsetajate hinnangutele tuginedes olid 2006. aastal keskmiselt 15% kõikidest suitsetajate poolt suitsetatud sigarettidest illegaalsed. Võrreldes antud näitajat eelnevate aastatega, saab öelda, et illegaalsete sigarettide osakaal kogutarbimises oli 2006. aastal madalaimal tasemel.

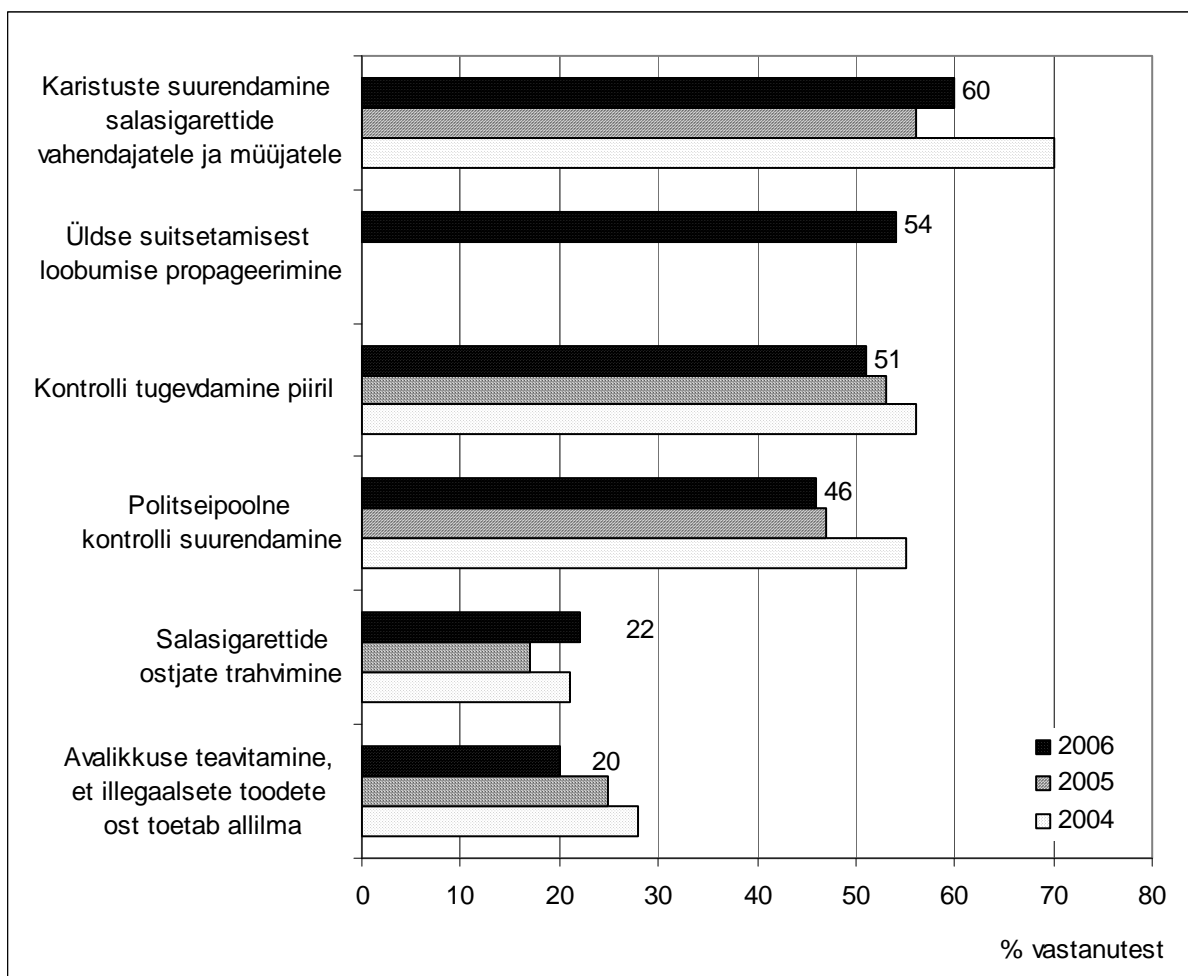
Tabel 3.5. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal sigarettide kogutarbimises
(ümberarvestus kõigi suitsetajate suhtes)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
27%	21%	19%	19%	19%	17%	22%	15%

Illegaalsete sigarettide turuosa ja selle muutuste kohta on kokkuvõtlikud järeldused tehtud 4. peatükis.

3.3. Sigarettide illegaalse kaubanduse piiramise meetmed

Eesti elanikud peavad vajalikuks sigarettide illegaalse kaubanduse piiramist ning järgnevalt on välja toodud, milliseid abinõusid hinnatakse efektiivseimateks. Seda, et sigarettide illegaalse kaubanduse vähendamiseks ei peaks midagi ette võtma, arvas vaid 2% vastanutest, ülejäänute hinnangul oleks vaja rakendada meetmeid. Kõige suurem mõju oleks elanike hinnangul karistuste karmistamisel illegaalsete sigarettide vahendajatele ja müüjatele (vt joonis 3.4). Samas märkis iga teine vastanu, et illegaalsete sigarettide suitsetamist aitaks vähendada üldse suitsetamisest loobumise propageerimine ning terviseprogrammide läbiviimine. Antud meetmeid pooldasid enim Lääne-Eesti elanikud. Kolmandaks nähakse olulist mõju ka kontrolli intensiivistamisel (piiril ja politsei poolt), seda märkisid enim Lääne-Eesti inimesed. Nimetatud meetmed on olnud ettepanekute pingerea tipus ka eelmistel aastatel, erandiks vaid suitsetamisest loobumise propageerimine, mille kohta eraldi küsiti elanike arvamust 2006. aastal esmakordselt, varasematel aastatel on vastanud märkinud seda lisettepanekuna, et salasigaretide tarbimise vähendamisele aitaks kaasa suitsetamise üldine vähendamine (ulatuslikum teavitustöö suitsetamise kahjulikkusest, loobumist toetavate meetmete tõhustamine jne). Vähem pooldatakse elanike seas seda, et riik hakkaks illegaalsete sigarettide ostjaid trahvima ning avalikkust rohkem teavitama illegaalsete sigarettide ostmise ja allilma toetamise vahelistest seostest. Erinevate piirangute vajadust märkisid regionaalselt kõige vähem Kirde-Eesti elanikud.

Joonis 3.4. Sigarettide illegaalse kaubanduse piiramise meetmed

Lisaettepanekuna märgiti seda, et legaalsete sigarettide hinda võiks alandada läbi väiksema aktsiisimaksu. Arvestades sellega, et Eestis on sigarettide aktsiisimäär Euroopa Liidu miinimumnõudest madalam ning 2010. aastaks on see vaja viia vastavusse, siis ei ole aktsiisimäära alandamine realselt teostatav ettepanek.

4. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE OSAKAAL SIGARETTITURUL

Illegaalsete sigarettide osakaalu leidmiseks üldises sigarettide tarbimises oli eelnevates peatükkides analüüsitud Eesti elanike eksperthinnanguid ning nende isiklike kokkupuuteid illegaalsete sigarettidega. Järgnevalt on tehtud hinnangute võrdlus ning esitatud kokkuvõtlikud tulemused.

Elanike eksperthinnangute alusel oli illegaalsete toodete osakaal 33% sigarettide kogutarbimisest ja suitsetajate oma tarbimiskäitumise hinnangu alusel 15%. Seega erinevad hinnangud 18%-punkti. Erinevate meetoditega leitud keskmised on mõjutatud mitmetest teguritest. Eksperthinnanguid mõjutab nii inimeste endi käitumine, igapäevaelust kogunev informatsioon, meedia kui ka asjaolu, et tegu on raskelt hinnatava küsimusega. Eksperthinnangutes hindavad inimesed elanikkonna üldist käitumist ning eksperthinnangud on enamasti ülehinnatud. Antud juhul on võimendavaks asjaoluks see, et suitsetamine on tervisele kahjulik ning juba seetõttu halb harjumus, samuti on halvustatav illegaalse kauba tarbimine. Samal põhjusel on hinnang enda käitumisele üldjuhul alahinnatud. Inimesed püüavad vähendada ning varjata oma sigarettide tarbimise näitajaid. Seejuures ei pruugi see alati olla tahtlik, enda käitumist püütakse alateadlikult näidata heast küljest ja paremana, kui see tegelikult on.

EKI hinnangul moodustasid 2006. aastal illegaalsed sigarettid 20-25% üldisest sigarettide siseturu mahust (mis on võrdsustatud kodumaise tarbimisega). Varasemate aastate hinnangud ning illegaalsete sigarettide turgu iseloomustavad näitajad on toodud tabelis 4.1.

Legaalsete sigarettide kaubanduse andmed tuginevad Statistikaameti väliskaubanduse andmetele, kuna kohalik tubakatööstus puudub alates 1996. aastast. Analüüsis on võetud arvesse, et 2006. aastal ei läinud kõik imporditud sigarettid vabasse ringlusesse, EKI hinnangul olid importijatel soetatud 3-kuulised laovarud. Legaalseid sigarettide müüdi 2006. aastal 2,34 miljardit ning töös on eeldatud, et sarnaselt varasematele aastatele moodustas turistide poolt ostetud ja riigist välja viidud sigarettide kogus sigarettide legaalsest kaubandusest hinnanguliselt ca 10%. Sigarettide illegaalse kaubanduse absoluutmahu väljaselgitamiseks on kasutatud leaalsete sigarettide kodumaist tarbimist, st turistide ostud on legaalsest müügist maha arvatud.

Illegaalsed sigarettid moodustasid 1990ndate lõpus kolmandiku Eesti elanike poolt tarbitud sigarettidest ning 2000ndatel nende osakaal vähenes. Kui perioodil 2002-2004 püsis salakaubandus üldjoontes samal tasemel, siis 2005. aastal salaturu osakaal mõnevõrra suurenes. Elanike antud hinnangud sigarettide illegaalse kaubanduse kohta näitasid varimajanduse

vähennemist 2006. aastal. Eestis müüdi 2006. aastal hinnanguliselt 0,53-0,70 miljardit salasigarette, millede käive oli 235-313 miljonit krooni.

Tabel 4.1. Sigarettide illegaalse kaubanduse maht ja arvestuslik maksutulukaotus

Näitaja	Ühik	1999 ³	2000 ³	2001	2002	2003	2004	2005 ⁴	2006
Legaalsete sigarettide müük siseturul (sh turistide ostud)	mld sigaretti	2,25	1,94	1,94	2,29	2,33	2,04	1,95	2,34
Illegaalse kaubanduse osakaal siseturul	%	33	30	28	22-25	22-25	22-25	25-30	20-25
Sigarettide illegaalse kaubanduse keskmine maht	mld sigaretti	1,11	0,83	0,68	0,64	0,64	0,56	0,67	0,53-0,70
	mln krooni	333	271	238	228	248	267	296	235-313
Riigieelarvesse laekumata aktsiis	mln krooni	277	229	205	191	226	234	311	290
Riigieelarvesse laekumata käibemaks	mln krooni	110	90	80	72	82	86	103	94

Sigarettide illegaalne kaubandus vähendab tasumata käibemaksu ja aktsiisi arvel riigieelarvesse laekuvaid maksusummasid (tubakaaktsiisist laekus 2006. aastal riigieelarvesse 1,2 miljardit krooni). Kui illegaalselt ostetud sigarettidelt oleks tasutud aktsiis (keskmiselt 11 kr paki kohta) ja 18%-line käibemaks, siis oleks riik saanud hinnanguliselt *ca* 384 miljonit krooni täiendavat maksutululu⁵.

³ Eestis legaalselt soetatud ja reisijate poolt riigist välja viidud sigarettide statistika puudumise tõttu võivad illegaalse turu maht ja maksutulukaotused olla ülehinnatud välismaaga seotud ostude osakaalu võrra legaalsest sigarettiturust.

⁴ Legaalse turu andmeid on korrigeeritud müümata jäänud laovarude võrra (488 mln sigaretti), millest tulenevalt on korrigeeritud ka illegaalse kaubanduse näitajaid. 2005. aastal müümata jäänud laovarud on arvestatud 2006. aasta müügiks.

⁵ Laekumata maksusummade arvestuse aluseks on võetud illegaalsete sigarettide turu osakaalu vahemikhinnangu alampiir.

KOKKUVÕTE

Eestis suitsetab küsitlusandmetel 30% täiskasvanutest ning 32% suitsetajatest ostis 2006. aastal illegaalseid sigarette. Illegaalsete sigarettide tarbijaskonna saab jagada kaheks: ühed ostavad illegaalseid sigarette teadlikult (25% suitsetajatest) ning teised osalevad illegaalses kaubanduses enda teadmata (7% suitsetajatest). Viimased on need suitsetajad, kes enda hinnangul ostavad vaid legaalseid tooteid, kuid samas paluvad teisi tuua endale sigarette välismaalt ning antud rahalise tehingu näol on samuti tegemist varimajandusega.

Illegaalsete sigarettide ostmise ja tarbimise on enim levinud Kirde-Eesti suitsetajate seas, ostjaid on rohkem ka väiksema sissetulekuga, mitte-eestlaste, meeste ning alg- ja põhiharidusega suitsetajate hulgas. Peamiseks illegaalsete sigarettide tarbimise ajendiks on nende oluliselt odavam hind kui legalsetel sigarettidel: 2006. aastal maksis illegaalsete sigarettide pakk keskmiselt 8,9 kr ja legalsete sigarettide pakk 21,1 kr.

Illegaalseid sigarette müüakse peamiselt käest kätte tänaval (märkis iga teine illegaalsete sigarettide ostja), tänavamüük on 2005. ja 2006. aastal hoogustunud. Kolmandik illegaalsete sigarettide ostjatest käib neid ostmas müüja kodus. Seejuures on müük aset leidnud suhteliselt avalikult, mida näitab asjaolu, et kõigist küsitlusel osalenud elanikest teadis iga neljas mõnda pidevalt tegutsevat müügikohta või müüjat.

Sigarettide illegaalse kaubanduse maht 2006. aastal vähenes, illegaalsete sigarettide osakaal kogu sigaretiturust oli EKI hinnangul 20-25%. Koguseliselt tähendab see, et 2006. aastal müüdi 0,53-0,70 miljardit salasigaretit, millede maksumus oli 235-313 miljonit krooni. Illegaalse kaubanduse tõttu jäi riigil 2006. aastal arvestuslikult saamata *ca* 384 miljonit krooni maksutulu (aktsiisi ja käibemaksu näol).

Elanike hinnangul vajab sigarettide illegaalse kaubanduse piiramine suuremat riigipoolset survet, seda eelkõige illegaalsete sigarettide vahendajatele ja müüjatele määratavate karistuste karmistamise näol ning läbi intensiivsema kontrolli. Samas peetakse väga oluliseks preventiivseks meetmeks üldse suitsetamisest loobumise propageerimist.

KÜSITLUSTULEMUSTE PROTSENTJAOTUSED

KAS TEIE SUITSETATE? (% vastanutest)

Ei suitseta üldse	70	
Suitsetan väga harva (mitte iga päev)	6	
Suitsetan iga päev	24	keskmiselt 15 sigaretti päevas

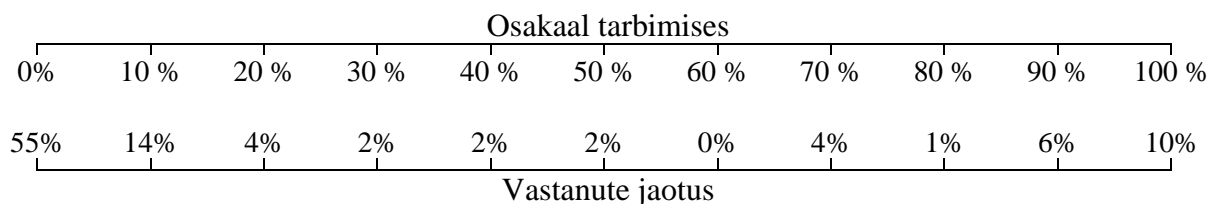
KUI TE SUITSETATE, SIIS KAS MURETSETE ENDALE SIGARETTE TAGAVARAKS?
(% suitsetajatest)

Oman pidevalt varu	21
Muretsen mõnikord varuks	34
Ei muretse varuks	45

KAS TE OLETE 2006. AASTAL OSTNUD ENDALE VÄLISMAALT SIGARETTE VÕI
PALUNUD NEID ENDALE VÄLISMAALT TUUA? (% suitsetajatest, märgitud mitu vastust)

Ostsin endale ise välismaalt sigarette	24	millistest riikidest?	<i>toodud aruandes</i>
Palusin endale välismaalt sigarette tuua	20	millistest riikidest?	
Ei ostnud ise välismaalt ega palunud tuua	56		

KUI TE OLETE OSTNUD VÄLISMAALT SIGARETTE VÕI PALUNUD NEID ENDALE
TUUA, SIIS MILLISE OSA MOODUSTASID VÄLISMAALT PÄRIT SIGARETTID TEIE
SIGARETTIDE KOGUTARBIMISEST 2006. AASTA NOVEMBRIS?

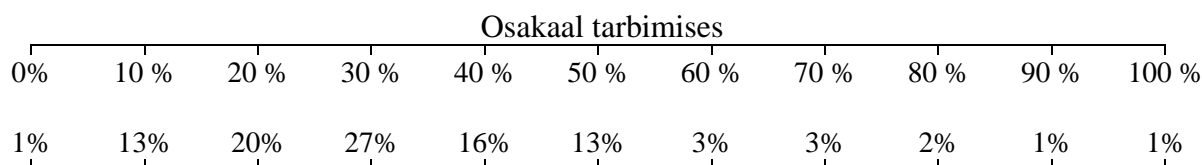

SALASIGARETTIDE KAUBANDUS EESTIS

KAS TEIE TUTVUSRINGKONNAS ON INIMESI, KES OSTAVAD SALASIGARETTE?
(% vastanutest)

Jah, tean paljusid	15
Jah, tean mõnesid	30
Ei tea kedagi	42
Ei oska öelda	13

KUI SUUREKS TE HINDATE SALASIGARETTIDE OSA EESTI ELANIKE ÜLDISES
SIGARETTIDE TARBIMISES?

Vastanute jaotus

MILLISED ON TEIE ARVATES SALASIGARETTIDE PEAMISED MÜÜGIKOHAD?

(% vastanutest, märgitud mitu vastust)

Käest kätte (tänaval)	53
Turgudel	59
Kauplustes, kioskites	9
Baarides, restoranides	4
Müüja kodus	48
Mujal	1
Ei oska öelda	13

KAS TEIE ISIKLIKULT TEATE MÕNDA PIDEVALT TEGUTSEVAT SALASIGARETTIDE MÜÜGIKOHTA VÕI MÜÜJAT? (% vastanutest)

Jah	25
Ei	75

KUST OLETE SAANUD SALASIGARETTIDE KAUBANDUSE KOHTA INFORMATSIOONI?

(% vastanutest, märgitud mitu vastust)

Oma kogemusest (olen müümist näinud või ise ostnud)	27
Sugulaste, sõprade, tuttavate käest kuulnud	43
Meediast saanud (TV, raadio, ajalehed, ajakirjad, Internet)	40
Mujalt	0
Ei oska öelda	13

MIDA TULEKS TEIE ARVATES TEHA SALASIGARETTIDEGA VÕITLEMISEKS?

(% vastanutest, märgitud mitu vastust)

Suurendada karistusi salasigaretide vahendajatele ja müüjatele	60
Trahvida salasigaretide ostjaid	22
Politseil suurendada kontrolli	46
Tugevdada kontrolli piiril	51
Rohkem selgitada avalikkusele, et salasigaretide ostmisega toetatakse allilma	20
Propageerida üldse suitsetamisest loobumist, viia läbi terviseprogramme	54
Mitte midagi ei tuleks teha	2
Muu	5

KOKKUPUUTED SALASIGARETTIDEGA

KAS TE ISE OLETE 2006. AASTAL OSTNUD SALASIGARETTE? (% suitsetajatest)

Ei ole ostnud	76
Ostsin väga harva	9
Ostsin vahetevahel	6
Ostsin pidevalt	9

KUI TE EI OSTNUD 2006. AASTAL SALASIGARETTE, SIIS KUI OLULISED ON TEIE JAOKS JÄRGMISED PÕHJUSED? (% legaalseste sigarettide eelistajatest)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Majanduslik olukord võimaldab osta legaalseid sigarette	53	27	16	4
Peaaugust lugu ja põhimõtteliselt ei osta salasigarette	74	12	7	7
Minu sõprusringkond suhtuks sellesse halvustavalt	18	16	50	16
Salasigarette pole kerge saada	6	14	55	25
Salasigaretid võivad olla tervisele ohtlikud	54	17	15	14
Salasigaretide kvaliteet on halb	65	10	8	17
Salasigaretide ostmisega rikuksin seadust	35	30	25	10
Salasigaretide ostmisega toetaksin allilma	36	31	20	13
Muu	1			

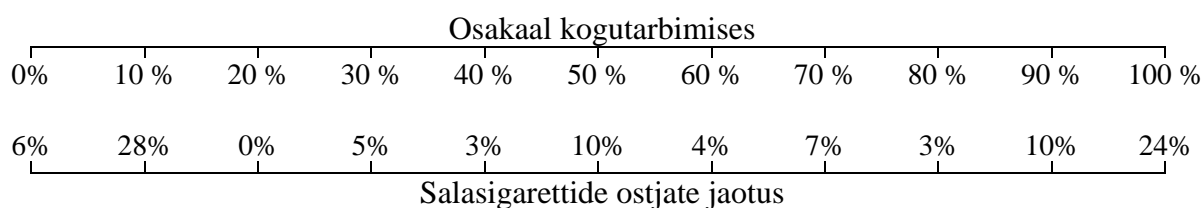
KUI TE OSTSITE 2006. AASTAL SALASIGARETTE, SIIS KUI OLULISED ON TEIE JAOKS JÄRGMISED PÕHJUSED? (% salasigaretide ostjatest)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Salasigaretid on odavamad	82	13	3	2
Salasigaretid on minu jaoks kergesti kättesaadavad	32	41	15	12
Mark, mida tarbin, pole legaalselt saadaval	32	13	33	22
Muu	0			

PALUN MÄRKIGE, KUI PALJU JA MILLISE HINNAGA TE OSTSITE 2006. AASTA NOVEMBRIS SALASIGARETTE? (% salasigaretide ostjatest)

Ostsin	95	keskmiselt 29 pakki hinnaga 8,90 kr pakk
Ei ostnud	5	

MILLISE OSA MOODUSTASID SALASIGARETTID TEIE SIGARETTIDE KOGUTARBIMISEST 2006. AASTA NOVEMBRIS?

MILLISEID SALASIGARETTIDE MARKE TE KÕIGE ROHKEM OSTATE?

Peamised: *More, L&M, Arktika, Bond*

MILLINE MAKSUMÄRK ON OLNUD TEIE POOLT 2006. AASTAL OSTETUD SALASIGARETTIDE PAKKIDEL? (% salasigaretide ostjatest, märgitud mitu vastust)

Võltsitud Eesti maksumärk	6	
Teise riigi maksumärk (mitte Eesti)	82	millise riigi? <i>toodud aruandes</i>
Maksumärki polegi olnud	8	

KUST TE TAVALISELT SALASIGARETTE OSTATE?

(% salasigarette ostjatest, märgitud mitu vastust)

Käest kätte (tänavalt)	53
Turult	18
Kauplustest, kioskitest	1
Baaridest, restoranidest	0
Müüja kodust	35
Mujalt	8

KUIDAS ON TEIE JAOKS MUUTUNUD SALASIGARETTIDE KÄTTESAADAVUS

2006. AASTA JOOKSUL? (% salasigarette ostjatest)

Muutus kergemaks	4
Jäi samaks	60
Muutus raskemaks	20
Ei oska öelda	16

KÜSITLUSTULEMUSTE PROTSENTJAO TUSED SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISTE GRU PPIDE LÕIKES

Elanike suitsetamisharjumused

(% vastanutest)

		Ei suitseta üldse	Suitsetab väga harva	Suitsetab iga päev
Keskmiselt		70	6	24
Regioon	Põhja-Eesti	67	7	26
	Kesk-Eesti	70	3	27
	Kirde-Eesti	64	6	30
	Lääne-Eesti	71	6	23
	Lõuna-Eesti	80	4	16
Elukoht	Tallinn	66	9	25
	suured linnad	71	5	24
	väikelinnad	73	4	23
	maa-asulad	71	4	25
Rahvus	eestlased	72	5	23
	mitte-eestlased	66	7	27
Vanus	18 - 29 aastased	63	10	27
	30 - 49 aastased	65	5	30
	50 - 64 aastased	76	4	20
	65 - 74 aastased	88	2	10
Sugu	naised	78	6	16
	mehed	62	5	33
Haridus	alg-, põhiharidus	66	1	33
	keskharidus	66	6	28
	kõrgharidus	80	6	14
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	67	8	25
	2001- 4000 kr	74	5	21
	4001- 6000 kr	71	5	24
	6001- 8000 kr	61	6	33
	üle 8000 kr	69	7	24

Illegaalsete sigarettide ostmine 2006. aastal

(% suitsetajatest)

		Ei ostnud	Ostis väga harva	Ostis vahetevahel	Ostis pidevalt
Keskmiselt		75	9	7	9
Regioon	Põhja-Eesti	84	8	6	2
	Kesk-Eesti	73	22	5	0
	Kirde-Eesti	44	6	11	39
	Lääne-Eesti	92	8	0	0
	Lõuna-Eesti	81	10	7	2
Elukoht	Tallinn	83	9	7	1
	suured linnad	56	7	8	29
	väikelinnad	69	17	9	5
	maa-asulad	85	7	3	5
Rahvus	eestlased	83	9	5	3
	mitte-eestlased	59	10	10	21
Vanus	18 - 29 aastased	79	4	9	8
	30 - 49 aastased	73	9	7	11
	50 - 64 aastased	76	14	4	6
	65 - 74 aastased	70	25	0	5
Sugu	naised	87	4	1	8
	mehed	68	13	10	9
Haridus	alg-, põhiharidus	71	6	18	5
	keskharidus	72	11	6	11
	kõrgharidus	87	7	0	6
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	61	2	12	25
	2001- 4000 kr	70	10	5	15
	4001- 6000 kr	79	10	3	8
	6001- 8000 kr	82	10	8	0
	üle 8000 kr	78	11	9	2

Pidevalt tegutseva illegaalsete sigarettide müügikoha/ müüja teadmine

(% vastanutest)

		Jah	Ei
Keskmiselt		25	75
Regioon	Põhja-Eesti	19	81
	Kesk-Eesti	22	78
	Kirde-Eesti	50	50
	Lääne-Eesti	13	87
	Lõuna-Eesti	23	77
Elukoht	Tallinn	22	78
	suured linnad	35	65
	väikelinnad	23	77
	maa-asulad	21	79
Rahvus	eestlased	17	83
	mitte-eestlased	41	59
Vanus	18 - 29 aastased	21	79
	30 - 49 aastased	26	74
	50 - 64 aastased	30	70
	65 - 74 aastased	19	81
Sugu	naised	21	79
	mehed	29	71
Haridus	alg-, põhiharidus	25	75
	keskharidus	26	74
	kõrgharidus	21	79
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus	alla 2001 kr	25	75
	2001- 4000 kr	27	73
	4001- 6000 kr	21	79
	6001- 8000 kr	29	71
	üle 8000 kr	23	77

KÜSITLETUD KOGUMI ISELOOMUSTUS

Uurimistöö tugineb 972 Eesti elaniku kirjalikule küsitlusele (teostatud 2006. a detsembris). Küsitletud kuuluvad EKI tarbijate paneeli koosseisu ning esindavad läbilõiget Eesti elanikest regiooni, elukoha, rahvuse, vanuse (18-74 eluaastat), soo, hariduse ja netosissetuleku (leibkonnaliikme kohta kuus) osas alljärgnevalt. Representatiivsuse tagamiseks on tulemused kaalutud vanuse, soo, rahvuse ja regiooni järgi.

Regiooni järgi⁶:

Põhja-Eesti	42%
Kesk-Eesti	9%
Kirde-Eesti	17%
Lääne-Eesti	10%
Lõuna-Eesti	22%

Elukoha järgi:

Tallinn	30%
suured linnad	22%
väikelinnad	18%
maa-asulad	30%

Rahvuse järgi:

estlased	69%
mitte-estlased	31%

Vanuse järgi:

18 - 29 aastased	25%
30 - 49 aastased	38%
50 - 64 aastased	24%
65 - 74 aastased	13%

Soo järgi:

naised	52%
mehed	48%

Hariduse järgi:

alg- ja põhiharidus	12%
keskharidus (k.a keskeriharidus)	59%
kõrgharidus (k.a magister, doktor)	29%

Netosissetuleku järgi

(leibkonnaliikme kohta kuus):

alla 2001 kr	6%
2001- 4000 kr	38%
4001- 6000 kr	26%
6001- 8000 kr	14%
üle 8000 kr	16%

⁶ Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2001. aasta määrusega nr 126 kinnitatud Eesti piirkondlike üksuste statistilise klassifikaatori 3.tasemel esitatud maakondade grupid:

Põhja-Eesti: Harju maakond (sh Tallinn)

Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond

Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond

Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond

Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond